

Οι τηλεματικές εναλλακτικές μορφές για την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν στον τομέα της ενέργειας. Η περίπτωση του διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας

Θεόδωρος Κ. Πανάγος
Δικηγόρος, τ. Αντιπρόεδρος
Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας

Α. Γενικά

(1) Εισαγωγή

1. Οι οικονομικές συναλλαγές, στο πλαίσιο της νέας οικονομικής δυναμικής, χαρακτηρίζονται από τη χρήση των ηλεκτρονικών και τηλεματικών συστημάτων για την ολοκλήρωσή τους. Η χρήση των εν λόγω συστημάτων διασφαλίζει την ταχύτητα και την απλούστευση των συναλλαγών, κατά τρόπο που προσφέρει στους συναλλασσομένους το επιθυμητό επίπεδο λειτουργικότητας που δεν μπορεί, πλέον, να προσφέρουν οι παραδοσιακές διαδικασίες. Ήδη, η εξομοίωση των συμβάσεων που συνάπτονται με ηλεκτρονικά μέσα με αυτές που καταρτίζονται με παραδοσιακό τρόπο, η δικονομική ισχύς του ηλεκτρονικού εγγράφου και η εφαρμογή και η απαίτηση της ηλεκτρονικής υπογραφής, οδήγησαν σε προσαρμογή του δικαίου, στις νέες τεχνολογίες. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί το παράδοξο, ότι ενώ, συνήθως, προηγείται η θέσπιση των προσηκόντων κανόνων δικαίου και ακολουθεί η υπαγωγή σε αυτούς των πραγματικών καταστάσεων, στην περίπτωση της κοινωνίας της πληροφορίας, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Οι τεχνολογικές εφαρμογές προηγούνται και έπεται, «ασθμαίνουσα», η νομοθετική ρύθμιση.

2. Είναι φυσικό ότι, από την πληθώρα των συναλλαγών που διεξάγονται με τηλεματικό τρόπο, αναφύονται διαφορές. Είναι προφανές ότι, οι εν λόγω διαφορές πρέπει να επιλύονται κατά τρόπο επαρκή, αποτελεσματικό και διαφανή, επειδή η ορθή επί-

λυση τους εμπεδώνει την εμπιστοσύνη των συναλλασσομένων και συμβάλλει στη διασφάλιση της αξιοπιστίας των διαδικασιών που διεξάγονται στο διαδίκτυο.

3. Η επίλυση των παραπάνω αναφευομένων διαφορών, δεν μπορεί να πραγματοποιείται με παραδοσιακούς τρόπους, επειδή, αν συνέβαινε τούτο, θα ακυρωνόταν, ουσιαστικά, στην πράξη, η ευελιξία και η αποτελεσματικότητα που προσφέρει η κυρία διαδικασία με ηλεκτρονικά μέσα. Για τον παραπάνω λόγο, εισήχθησαν, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90, οι τηλεματικές διαδικασίες επίλυσης των διαφορών ή η ηλεκτρονική διαιτησία ή άλλως οι Τηλεματικές Εναλλακτικές Μορφές Επίλυσης Διαφορών (ΤΕΜΕΔ)¹.

1. Alternative Dispute Resolution (ADR), On-line Arbitration. Για την εφαρμογή της εν λόγω διαδικασίας και τα απαιτούμενα, βλ. ενδεικτικά, *Ath. Kaissis*, Die Internet-Schiedsgerichtsbarkeit, σε τόμο *Effektivitat des Rechtsschutzes vor Staatlichen und Privaten Gerichten*, 2006, σ. 221 επ., με σχετικές παραπομπές στη διεθνή βιβλιογραφία, *Αθ. Καΐση*, Η επίδραση της Πληροφορικής στην Πολιτική Δίκη, Αρμεν. 2007, σ. 1025 επ., *J. Nolan-Haley*, Alternative Dispute Resolution, 2008., *Γ. Ζέκου*, Cyberspace και ηλεκτρονική διαιτησία, ΔΕΕ 12/2002, σελ. 1192 επ., *A. Guglielmi*, L'arbitrato telematico, <www.dirittoitalia.it>, 2002, *D. Ricciardi*, Informatica e telematica nella risoluzione delle controversie: ADR e processo telematico, <www.diritto.it>, 2002, *P. Casilli*, La competenza territoriale nel cyberspazio, <www.dirittoitalia.it>, 2002, επίσης για την online διαιτησία και τη διάκρισή της σε δεσμευτική ή μη, βλ. και *Απ. Μακρή*, Online Dispute Resolution, Νέες μέθοδοι εξωδικαστικής επίλυσης εμπορικών διαφορών από ηλεκτρονικές συναλλαγές, ΔΕΕ 2, 2009, σ. 157 επ., *Collier, J./Lowe, W.*, The Settlement of Disputes In International Law, 2000.

(2) Η πρόβλεψη των ΤΕΜΕΔ στη κοινοτική νομοθεσία

4. Κατά πρώτον, η οδηγία 2000/31/ΕΚ² καθόρισε ότι, τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέψουν ότι, οι διαφορές που ανακύπτουν από την εφαρμογή των διαδικασιών της κοινωνίας της πληροφορίας, θα πρέπει να επιλύονται μέσω του εθνικού δικαίου μηχανισμών εξώδικης επίλυσης, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων ηλεκτρονικών μέσων. Κατ'επίσημότητα, με τις διατάξεις της παραπάνω κοινοτικής νομοθεσίας, η οποία συνιστά οδηγία αρχών, ο κοινοτικός νομοθέτης ενθάρρυνε τα κράτη μέλη να εισάγουν στην εσωτερική νομοθεσία τους, κανόνες και μηχανισμούς, με τους οποίους θα είναι δυνατή η επίλυση των διαφορών που αναφύονται από την εφαρμογή των διαδικασιών της κοινωνίας της πληροφορίας, με ηλεκτρονικά μέσα. Ο εθνικός νομοθέτης, όμως, κατά τη μεταφορά της κοινοτικής νομοθεσίας στο εθνικό δίκαιο, δεν προέβη σε σχετική πρόβλεψη³. Συγκεκριμένα, προβλέφθηκε ότι, οι διαφορές που προκύπτουν από τις συναλλαγές του ηλεκτρονικού εμπορίου, θα επιλύονται από τις επιτροπές που προβλέπονται στις διατάξεις της νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή. Φυσικά

δεν μπορεί κάποιος να διαλάβει το λόγο που ο εθνικός νομοθέτης ρύθμισε, κατά τα ανωτέρω, τον τρόπο επίλυσης των συγκεκριμένων διαφορών, θα μπορούσε, όμως, να υποθέσει ότι, η απουσία σχετικής πρόβλεψης οφείλεται στο γεγονός ότι ελλείπουν, ακόμα και σήμερα, διατάξεις δικονομικού χαρακτήρα που επιτρέπουν την τηλεματική διαδικασία επίλυσης των διαφορών.

Β. Η εφαρμογή των ΤΕΜΕΔ στην επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν στον τομέα της ενέργειας

(3) Γενικά

5. Η συνήθης εφαρμογή των ΤΕΜΕΔ για την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν στον τομέα της αγοράς ενέργειας, δεν παρουσιάζει σοβαρές διαφορές από την αντίστοιχη διαδικασία για την επίλυση διαφορών σε άλλους τομείς⁴. Ειδικότερα, οι διαφορές που αναφύονται στην αγορά της ενέργειας, πρέπει να επιλύονται με ταχύτητα και ευελιξία, αλλά και από δικαιοδοτικά όργανα, η σύνθεση των οποίων πρέπει να διαθέτει την απαραίτητη νομική και τεχνική γνώση, για την ορθολογική εκδίκαση των υποθέσεων.

(4) Τα στάδια διεξαγωγής της διαδικασίας των ΤΕΜΕΔ στον τομέα της ενέργειας

6. Η διαδικασία των ΤΕΜΕΔ, όπου ισχύει, διεξάγεται, συνήθως, σε δύο φάσεις. Η πρώτη περιλαμβάνει τη διαδικασία της άτυπης επίλυσης της διαφοράς. Πρόκειται για μια πρώτη προσέγγιση της διαφοράς, κατά την οποία διερευνάται η δυνατότητα επίλυσης της, χωρίς την εκδίκασή της από το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο και, συνεπώς, χωρίς την έκδοση σχετικής απόφασης εκτελεστού χαρακτήρα. Η ανωτέρω φάση προσομοιάζει με την απόπειρα εξώδικης επίλυσης της διαφοράς, κατά τα προβλεπόμενα στις διατάξεις του ΚΠολΔ⁵. Η εν λόγω δυνατότητα επιδιώκεται με την ανταλλαγή επικοινωνίας μεταξύ των μερών. Αν η διαδικασία της πρώτης φάσης δεν ευοδωθεί, οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να προχωρήσουν

² *Happ*, Dispute Settlement under The Energy Charter Treaty, German Yearbook of International Law, 2003 τομ. 45, σ. 331. *Horn*, (ed.), Arbitrating Foreign Investment Disputes, Procedural and Substantive Legal Aspects, Studies in Transnational Economic Law, τομ. 19, 2004. *G. Kaufmann-Kohler/Th. Schultz*, Online Dispute Resolution: Challenges For Contemporary Justice, 2004. *R. Reuben*, Constitutional Gravity: A Unitary Theory of Alternative Dispute Resolution and Public Civil Justice, UCLA Law Review, τομ. 47, σ. 49 (1999-2000). *M. Rowe*, The Ombudsman's Role in a Dispute Resolution System, Negotiation J., τομ. 7, 1991, σ. 353 επ.. *A. Tucker*, The Energy Charter Treaty and the Compulsory International Arbitration/Investor Arbitration, Leiden Journal of International Law, 1998, τομ. 11, σ. 513. *W.Th. Walde*, Energy Charter Treaty Based Investment Arbitration, Controversial Issues, The Journal of World Investment and Trade, 2004, θέμα 3, τομ. 5, σ. 373.

³ Για τη ρύθμιση ορισμένων νομικών πτυχών των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας στην εσωτερική αγορά και ιδιαίτερα του ηλεκτρονικού εμπορίου (παράγραφος 1 του άρθρου 17 της οδηγίας 2000/31/ΕΚ).

⁴ Του άρθρου 11 του ν. 2251/1994 «περί φιλικού διακαταρτισμού» (άρθρο 16 του π.δ. 131/2003). Για την επίλυση των διαφορών κατά την ανωτέρω πρόβλεψη, βλ. και *Π. Αλικάκου*, Εξώδικαστική επίλυση διαφορών στο ηλεκτρονικό εμπόριο κατά την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, ΑΡΜ 2005, σ. 1681, *Θ. Ιαννάκου*, Το νομοθετικό πλαίσιο για τις συναλλαγές ηλεκτρονικού εμπορίου, ΝοΒ 2004, σ. 539, *Ε. Τζίβα*, Η εξώδικαστηριακή επίλυση των καταναλωτικών διαφορών, ιδίως στο χώρο του ηλεκτρονικού εμπορίου, ΕΕμπΔ 2003, σ. 729.

⁵ Ενδεικτική του τρόπου που διεξάγεται η τηλεματική διαδικασία επίλυσης των διαφορών που αναφέρονται στον τομέα της ενέργειας, είναι η σχετική παρουσίαση με τίτλο Alternative Dispute Resolution at RTOS, ISOS and Power Pools, στην Energy Law Journal, τ. 28, 2007, σ. 517 επ..

5. Άρθρο 214Α ΚΠολΔ.

σης¹⁰. Ως περαιτέρω επιβεβαίωση των ανωτέρω, μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι σε διατάξεις του ίδιου άρθρου¹¹, καθορίζεται ότι, η συμφωνία για τη διαιτησία διέπεται από τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου για τις συμβάσεις. Είναι προφανές ότι, από την συστηματική ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων, προκύπτει αμφισημία περί την δυνατότητα περιβολής της έγγραφης συμφωνίας περί διαιτησίας, με ηλεκτρονικό τύπο. Ωστόσο, ο ηλεκτρονικός τύπος δεν μπορεί, ερμηνευτικά, να αποκλεισθεί, επειδή η κατάρτιση των συμβάσεων ιδιωτικού δικαίου, γενικά, αναγνωρίζεται και επιτρέπεται με ηλεκτρονικά μέσα¹², με συνέπεια κάθε παρεπόμενη συμφωνία, να επιτρέπεται να συναφθεί με τον ίδιο τρόπο. Απαιτείται, όμως, ιδιαίτερο νομικό θάρρος για να στηριχθεί κάποιος σε μια αμφίβολη ερμηνεία, που πάντως δεν αποκλείεται και θα πρέπει να είναι καλοδεχούμενη, μια και ο νομοθέτης δεν έχει σπεύσει να προσαρμόσει τη σχετική νομοθεσία στις νέες νομικές συνθήκες. Σε κάθε περίπτωση, η ασφάλεια του δικαίου και των συναλλαγών επιβάλλουν σαφήνεια και απουσία αμφισημιών και, επομένως, είναι επιβεβλημένη η νομοθετική ρύθμιση του παραπάνω ζητήματος¹³.

9. Η δεύτερη προϋπόθεση για τη λειτουργία των ΤΕΜΕΔ, είναι η πλήρης και ασφαλής εφαρμογή της ψηφιακής υπογραφής. Η σχετική κείμενη νομοθεσία καθορίζει τον τρόπο, αλλά και ταυτόχρονα εισάγει δικονομικό κανόνα για την ισχύ των εγγράφων που φέρουν ψηφιακή υπογραφή. Ειδικότερα, προβλέπει ότι, τα ανωτέρω έγγραφα έχουν πλήρη δικονομική ισχύ. Η χρήση της ψηφιακής υπογραφής συνιστά ένα από τα κυρίαρχα απαιτούμενα των ΤΕΜΕΔ, διότι το εν λόγω ζήτημα άπτεται της κατάρτισης και κατάθεσης των ηλεκτρονικών δικογράφων, περιλαμβανομένης και της σχετικής απόφασης, της ηλεκτρονικής επίδοσής τους, καθώς και της συνολι-

κής διαδικασίας που, όπως είναι φυσικό, διεξάγεται με ηλεκτρονικά μέσα.

10. Η τρίτη προϋπόθεση είναι, η θέσπιση κανόνων διεξαγωγής της τηλεματικής διαδικασίας. Τα κρίσιμα στοιχεία για τη διεξαγωγή της τηλεματικής διαδικασίας είναι ο τρόπος διεξαγωγής και ο τόπος της έδρας του οργάνου, μονομελούς ή πολυμελούς, που θα εκδικάζει τις υποθέσεις, με τηλεματικό τρόπο. Κατ' αρχάς, το πρώτο ζήτημα που ανακύπτει είναι, το κατά πόσο το όργανο που εκδικάζει σύμφωνα με τις ΤΕΜΕΔ, μπορεί να διεξάγει τη σχετική διαδικασία, υποκείμενο σε δικονομικούς κανόνες και περιορισμούς, ή μπορεί να προβαίνει στο σχηματισμό δικανικής πεποιθήσης, κατά την ελεύθερη κρίση του. Κατ' αρχήν, οι διατάξεις του ΚΠολΔ προσφέρουν ένα επαρκές γενικό δικονομικό πλαίσιο για τη διεξαγωγή της παραπάνω διαδικασίας, κατ' αναλογία των κανόνων, κατά τους οποίους διεξάγεται η παραδοσιακή διαιτησία. Περαιτέρω, η ασφάλεια του δικαίου και των συναλλαγών επιβάλλει την εφαρμογή σαφών και προτεθειμένων ειδικών δικονομικών κανόνων διεξαγωγής. Συνεπώς, κρίνεται ότι, το δικαιοδοτικό όργανο των ΤΕΜΕΔ πρέπει, κατ' αρχήν, να εκδικάζει τις σχετικές υποθέσεις, εφαρμόζοντας τις γενικές διατάξεις περί διαιτησίας του ΚΠολΔ. Στη συνέχεια, αν τα μέρη επιθυμούν ορισμένες παρεκκλίσεις που απαιτούνται για το συγκεκριμένο είδος διαφορών, μπορεί να συμφωνήσουν τις επιτρεπόμενες παρεκκλίσεις, στη συμφωνία παραπομπής της εκδίκασης κατά τη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ.

11. Πέραν τούτου και σε κάθε περίπτωση, απαιτείται η θέσπιση μιας ειδικότερης δικονομικής ρύθμισης, σύμφωνα με την οποία θα καθορίζεται ο τρόπος διεξαγωγής της διαδικασίας, ιδίως, αναφορικά με την πρόβλεψη προθεσμιών για την ολοκλήρωση των επιμέρους σταδίων. Η παραπάνω ειδικότερη θέσπιση κανόνων μπορεί να περιέχεται και σε κανονιστικά κείμενα που εκδίδονται κατά νομοθετική εξουσιοδότηση. Είναι προφανές ότι, οι φορείς που επιθυμούν να εκδικάζουν τις διαφορές τους με τις ΤΕΜΕΔ, πρέπει να έχουν την ευχέρεια να προβλέπουν ειδικές ρυθμίσεις στα οικεία κανονιστικά κείμενα.

12. Το ζήτημα της έδρας του οργάνου εκδίκασης είναι εξ ίσου σημαντικό. Με τη ρήτρα υπαγωγής της εκδίκασης της διαφοράς στην παραδοσιακή διαιτη-

10. Για το σχετικό ζήτημα βλ. αναλυτικά Στ. Σταματόπουλου, Το νομοθετικό πλαίσιο της διαιτησίας στην Ελλάδα: ΚΠολΔ-Πρότυπος νόμος Uncitral-αλληλεπιδράσεις, ΕΠολΔ, 2008, σ. 781 επ.

11. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 869 ΚΠολΔ.

12. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του π.δ. 131/2003, με την επιφύλαξη των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας για την ηλεκτρονική ή ψηφιακή υπογραφή.

13. Προς την κατεύθυνση της ρητής νομοθετικής ρύθμισης βλ. G. Kodek, Η πολιτική δίκη και οι νέες μορφές της τεχνικής της πληροφορικής, Δ 34, σ. 133 επ.

στην εκδίκαση της υπόθεσης. Η φάση της εκδίκασης περιλαμβάνει δύο σκέλη. Το πρώτο είναι αυτό της διαμεσολάβησης και ακολουθεί η οριστική εκδίκαση της διαφοράς, μέσω της ηλεκτρονικής διαιτησίας.

7. Για τη διεξαγωγή της διαμεσολάβησης απαιτείται η άσκηση σχετικής προσφυγής ενώπιον του οργάνου που εκδικάζει με τη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ. Εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος⁶, το όργανο αποφασίζει, αν η διαμεσολάβηση συνιστά ή όχι, τον κατάλληλο τρόπο για την επίλυση της διαφοράς. Αυτό εξαρτάται από την πολυπλοκότητα και τη φύση της υπόθεσης. Αν, λόγου χάριν, τα μέρη προβάλουν εκ διαμέτρου αντίθετους ισχυρισμούς, η σύγκλιση των οποίων μοιάζει αδύνατη, η διαδικασία της διαμεσολάβησης δεν μπορεί να αποδώσει. Βέβαια, τα μέρη θα μπορούσαν να συνολογήσουν εκ των προτέρων ότι, η επίλυση της συγκεκριμένης διαφοράς μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της διαμεσολάβησης και να ορίσουν χρονικό διάστημα, μετά την παρέλευση του οποίου θα πρέπει να ορισθεί, από τρίτο πρόσωπο, ο διαμεσολαβητής, αν αυτά δεν καταφέρουν, από την αρχή, να συμφωνήσουν σε πρόσωπο κοινής αποδοχής. Το ως άνω τρίτο πρόσωπο μπορεί να είναι το τελικό δικαιοδοτικό όργανο που εκδικάζει με τη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ. Ο, κατά τα ανωτέρω, οριζόμενος διαμεσολαβητής πρέπει να εκδώσει την απόφασή του, εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Σε περίπτωση που δεν εκδοθεί σχετική απόφαση, ο διαμεσολαβητής προβαίνει σε σύσταση προς τα μέρη και μπορεί να επαναλάβει την απόπειρα διαμεσολάβησης. Αν και κατά τη νέα απόπειρα δεν υπάρξει αποτέλεσμα, τα μέρη δικαιούνται να συνεχίσουν την εκδίκαση της διαφοράς, κατά τη διαδικασία της τηλεματικής ή παραδοσιακής διαιτησίας.

(5) Η εκδίκαση της διαφοράς κατά τη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ. Προϋποθέσεις. Η προβληματική για τις διατάξεις του ΚΠολΔ

8. Η εφαρμογή των ΤΕΜΕΔ για την οριστική επίλυση των διαφορών που αναφύονται από τις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στο διαδίκτυο, προσο-

6. Οι προθεσμίες που προβλέπονται κατά την διεξαγωγή των ΤΕΜΕΔ είναι βραχείες και συγκεκριμένα δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν στις 10-15 ημέρες.

μοιάζει με την εκδίκαση των υποθέσεων, κατά τους κανόνες της παραδοσιακής διαιτησίας. Κατά την έννοια αυτή, και εφόσον δεν υπάρχει ρητή νομοθετική ρύθμιση για τη δυνατότητα υπαγωγής των διαφορών αυτών στη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ, η πρώτη και αναγκαία προϋπόθεση είναι, η ρητή συμφωνία των μερών ότι, η διαφορά τους εκδικάζεται κατά τους κανόνες της εν θέματι διαδικασίας. Η εν λόγω συμφωνία πρέπει να είναι έγγραφη και μάλιστα επί ποινή ακυρότητας. Στην έννοια της συμφωνίας, υπάγεται και η σύμβαση προσχώρησης⁷. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, είναι προφανές ότι, ο απαιτούμενος έγγραφος τύπος πρέπει να είναι ηλεκτρονικός. Στο σημείο αυτό, πρέπει να αναφερθεί το ζήτημα που υφίσταται στις σχετικές διατάξεις του ΚΠολΔ, αναφορικά με τον καθοριζόμενο τρόπο κατάρτισης της απαιτούμενης έγγραφης συμφωνίας⁸. Συγκεκριμένα, ενώ στις διατάξεις του ΚΠολΔ που αναφέρονται οι τύποι των εγγράφων, αναγνωρίζεται και ο ηλεκτρονικός, στις διατάξεις του ίδιου Κώδικα για τη διαιτησία φαίνεται ότι δεν υφίσταται αντίστοιχη πρόβλεψη. Ειδικότερα, ενώ με τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 444 ΚΠολΔ εξομοιώνεται ο ηλεκτρονικός τύπος του εγγράφου με τον παραδοσιακό, στις διατάξεις του άρθρου 869 ΚΠολΔ, ο ηλεκτρονικός τύπος αποκλείεται από τις προϋποθέσεις εγκυρότητας της έγγραφης συμφωνίας, επειδή με την έννοια «*έγγραφη συμφωνία*» καθορίζονται με περιοριστικό τρόπο τα μέσα κατάρτισής της⁹. Για την άρση της φαινόμενης διάστασης μεταξύ των ανωτέρω διατάξεων, κρίνεται ότι πρέπει να γίνει δεκτή η άποψη ότι, κατ'ερμηνεία και εφαρμογή της διάταξης του εδαφίου β' της παραγράφου 1 του άρθρου 869 ΚΠολΔ, θα μπορεί να θεωρούνται ως μέσα που καταγράφουν την παραπάνω συμφωνία και οι άλλες μορφές ηλεκτρονικής τεχνικής που παρέχουν τη δυνατότητα έγγραφης καταχώρι-

7. Βλ. σχετικά Στ. Κουσουλή, *Δίκαιο της Διαιτησίας*, 2006, σ. 7 με σχετικές παραπομπές στη νομολογία.

8. Για το απαιτούμενο της έγγραφης συμφωνίας, για την παραπομπή μιας υπόθεσης στη διαιτησία, βλ. Κ. Καλαβρού, *Δίκαιο της Διαιτησίας*, τεύχος Α', 1993, σ. 55 επ., Στ. Κουσουλή, *Δίκαιο της Διαιτησίας*, 2006, σ. 20 επ..

9. Ανταλλαγή ενυπόγραφων επιστολών, τηλεγραφημάτων, τηλετυπημάτων, ή ενυπόγραφων τηλεομοιοτυπιών, αποκλείονται, συνεπώς, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και κάθε άλλο μέσο ηλεκτρονικής διαδικασίας.

15. Αν η διαφορά αναφύει μεταγενεστέρως, για εκδικασθεί με τις διαδικασίες των ΤΕΜΕΔ, πρέπει να επακολουθήσει, κατά τα ανωτέρω, κατάρτιση συμφωνίας μεταξύ των μερών, για την οριστική εκδίκαση της συγκεκριμένης διαφοράς με την ανωτέρω δική διαδικασία. Είναι προφανές ότι, αν τα μέρη αν στερήσουν στην κατάρτιση τέτοιας συμφωνίας, δεν είναι δυνατή η προσφυγή στη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ.

16. Τέλος, σε κάθε περίπτωση, παραμένει το θέμα του ελέγχου της απόφασης που εκδίδεται κατά τη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ. Συμφώνως με τα προβλεπόμενα στις σχετικές διατάξεις του ΚΠολΔ περί διαιτησίας, οι οριστικές αποφάσεις των διαιτητικών δικαστηρίων, υπόκεινται σε έλεγχο¹⁷. Κατ'ελάχιστο, μπορεί να συμφωνηθεί ότι, μια διαιτητική απόφαση υπόκειται σε προσφυγή ενός δευτεροβάθιου διαιτητικού δικαστηρίου, συγκροτούμενο από απειρημένους, διάφορους από αυτούς που εξέδωσαν την οριστική απόφαση. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση διαιτητική απόφαση υπόκειται σε ακύρωση. Οι λόγοι ακύρωσης αναφέρονται κατά περιοριστικό τρόπο στο νόμο. Αρμόδιο για την ακύρωση των διαιτητικών αποφάσεων είναι το εφετείο, στην περιφέρεια του οποίου εκδόθηκε η διαιτητική απόφαση και ειδικότερα επιτρέπεται αναίρεση. Θεωρούμε ότι, ο δικαστικός έλεγχος των αποφάσεων που εκδίδονται κατά την τηλεματική διαδικασία, ελλείψει ειδικότερης ρύθμισης, πρέπει να διεξάγεται κατά τον ανωτέρω, τρόπο.

7) Πλεονεκτήματα της εκδίκασης της διαφοράς ΤΕΜΕΔ

17. Τα μέρη θα προτιμούσαν την επίλυση της διαφοράς τους, σύμφωνα με τη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ, ειδικά στον τομέα της ενέργειας, για τρεις κυρίως λόγους. Πρώτα, γιατί μια τέτοια διαδικασία προσφέρει στους ενδιαφερόμενους εμπιστευτικότητα. Είναι γνωστό ότι, η προσφυγή και η εκδίκαση των διαφορών από την τακτική δικαιοσύνη χαρακτηρίζεται από δημοσιότητα. Σε πολλές περιπτώσεις, κατά την εκδίκαση διαφορών στον τομέα της ενέργειας, ενδιαφερόμενοι θα προτιμούσαν να εκδικάζονται

οι διαφορές τους με εχεμύθεια, για την αποφυγή διαρροής επιχειρηματικών απορρήτων, τα οποία θα ήταν υποχρεωμένοι να επικαλεσθούν προς επίρρωση των ισχυρισμών τους. Κατά την έννοια αυτή, η εκδίκαση των υποθέσεων μέσω των ΤΕΜΕΔ, συνιστά ιδανική περίπτωση. Δεύτερος λόγος είναι η υποχρεωτικότητα της διαδικασίας, εφόσον έχει υπάρξει προς τούτο σχετική συμφωνία μεταξύ των μερών. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται απλούστευση της διαδικασίας, επειδή η διαφορά εκδικάζεται, ουσιαστικά, σε ένα βαθμό δικαιοδοσίας. Επιπλέον σημαντικό στοιχείο για την επιλογή της διαδικασίας των ΤΕΜΕΔ είναι, ότι η εκδίκαση της υπόθεσης πραγματοποιείται από ειδικούς του τομέα, πράγμα που διασφαλίζει την ορθολογική επίλυση της διαφοράς. Τέλος, σημαντικό ζήτημα για τα μέρη είναι, ο βραχύς χρόνος περάτωσης της συνολικής διαδικασίας. Η διαιτητική διαδικασία είναι σαφέστατα ταχύτερη από την εκδίκαση της υπόθεσης στα τακτικά δικαστήρια. Όμως, η προσφυγή στη συνολική διαδικασία των ΤΕΜΕΔ είναι ακόμη ταχύτερη και από την προσφυγή στην παραδοσιακή διαιτησία. Επομένως, τα μέρη θα προτιμούσαν και για τον τελευταίο αυτό λόγο την υπαγωγή της εκδίκασης της υπόθεσής τους στην τηλεματική διαδικασία.

18. Στο τελευταίο πλεονέκτημα ερεϊδεται και ο προβληματισμός για το τι ακριβώς υποκαθιστά η διαδικασία των ΤΕΜΕΔ¹⁸. Αν οι ΤΕΜΕΔ υποκαθιστούν την προσφυγή στην τακτική δικαιοσύνη, το επισπεύδον μέρος και όχι μόνο, θα θέλει να προσφύγει στην ανωτέρω διαδικασία για προφανείς λόγους ταχύτητας επίλυσης της διαφοράς. Επόμενος προβληματισμός είναι κατά πόσο είναι αποδεκτό οι προβλέψεις των κανονισμών να περιέχουν, τόσο επίλυση των διαφορών μέσω ΤΕΜΕΔ, όσο και μέσω παραδοσιακής διαιτησίας. Η απάντηση πρέπει να αναχθεί και πάλι στην ερώτηση του τι ακριβώς επιδιώκεται με την εφαρμογή της συγκεκριμένης διαδικασίας. Αν αυτό που επιδιώκεται είναι η ευελιξία και η εμπιστευτικότητα, σε συνδυασμό με ασφαλή απονομή της δικαιοσύνης, αλλά και ταχύτητα μεγαλύτερη από αυτή της παραδοσιακής διαιτησίας, η

¹⁷ Βλ. σχετικώς 897 επ. ΚΠολΔ και Αθ. Καίση, Ακύρωση διαιτητικών Αποφάσεων, 1989. Στ. Κουσουλή, ο.π., σ. 148 επ..

¹⁸ Για τον προβληματισμό αυτό, βλ. Alternative Dispute Resolution at RTOS, ISOS and Pools, Panel Presentation, May 22, 2007, Energy Law Journal, τομ. 28, σ. 517 επ.

σία, τα μέρη μπορεί να ορίσουν και τον τόπο συνεδρίασης του διαιτητού ή του διαιτητικού δικαστηρίου, ή να παραπέμψουν την υπόθεση σε μόνιμα οργανωμένη διαιτησία. Η διεξαγωγή, όμως, μιας παρόμοιας διαδικασίας με τους κανόνες της κοινωνίας της πληροφορίας, ή άλλως η διεξαγωγή της διαδικασίας στον κυβερνοχώρο, παρουσιάζει ιδιαιτερότητες. Μια από τις σημαντικότερες είναι ότι, η οργάνωση μιας τηλεματικής διαδικασίας, απαιτεί κατάλληλο εξοπλισμό και προ πάντων ασφάλεια διεξαγωγής. Επομένως, απέχει κατά πολύ, τουλάχιστον στην παρούσα φάση, από το γεγονός ότι, η εν λόγω διαδικασία μπορεί να πραγματοποιείται, χωρίς προσδιορισμό του φυσικού τόπου της έδρας του οργάνου. Άλλωστε, η προσδοκώμενη ταχύτητα και ευελιξία επιτυγχάνεται με την μη παρουσία των διαδίκων σε συγκεκριμένο χώρο και με την ύπαρξη τακτών προθεσμιών ολοκλήρωσης των διαδικασιών κατά στάδια, όμως, παρά ταύτα, απαιτείται η παρουσία των μελών του δικαιοδοτικού οργάνου κατά την εκδίκαση, σε συγκεκριμένο τόπο. Ως τόποι έδρας και οργάνωσης των διαδικασιών ΤΕΜΕΔ, κατά την έννοια της μόνιμης διαιτησίας, μπορεί να είναι οι Δικηγορικοί Σύλλογοι, τα Επιμελητήρια ή η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας για τις υποθέσεις που αφορούν σε ζητήματα ενέργειας, κατά τα κατωτέρω αναφερόμενα. Είναι, επίσης, προφανές ότι, αν η διαδικασία των ΤΕΜΕΔ διεξάγεται μεταξύ δημοσίων φορέων, πρέπει να εφαρμόζονται οι γενικές αρχές και οι κανόνες της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

(6) Η δικονομική φύση των σταδίων διεξαγωγής των ΤΕΜΕΔ

13. Το πρώτο ζήτημα που ανακύπτει στο σημείο αυτό, είναι το κατά πόσο η άτυπη απόπειρα επίλυσης και η διαμεσολάβηση συνιστούν υποχρεωτική προδικασία εν όψει της προσφυγής είτε σε διαιτησία, παραδοσιακή ή τηλεματική, είτε στην τακτική δικαιοσύνη. Για το χαρακτηρισμό της φύσης της ανωτέρω προδικασίας, είναι απαραίτητη η πρόβλεψη του νομοθέτη. Σε περίπτωση, όμως, που ο νομοθέτης δεν επιθυμεί να τοποθετηθεί δικονομικώς, θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι, στο πλαίσιο εφαρμογής της διεξαγωγής των ΤΕΜΕΔ, η άτυπη απόπειρα επίλυσης και η διαμεσολάβηση συνιστούν υποχρεωτική διαδικασία, όχι, όμως, δεσμευτική για τα μέρη.

14. Το επόμενο ζήτημα που αναφέρεται είναι, πότε η προσφυγή στις ΤΕΜΕΔ αποτελεί υποχρεωτικό τρόπο οριστικής επίλυσης της διαφοράς. Στο σημείο αυτό διακρίνουμε τις εξής περιπτώσεις. Κατ' αρχάς η προσφυγή στις ΤΕΜΕΔ να προβλέπεται ευθέως από το νόμο. Στη συνέχεια, μπορεί τα μέρη να έχουν από των προτέρων υπαγάγει την επίλυση της διαφοράς τους στη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ. Τέλος, είτε να μην υπάρχει καμιά συμφωνία είτε να υπαγάγουν την επίλυση της διαφοράς στην διαδικασία των ΤΕΜΕΔ μετά τη γέννησή της. Επί των ανωτέρω παρατηρούμε τα ακόλουθα. Κατ' αρχήν, όπως διεξοδικά αναφέρθηκε ανωτέρω¹⁴, για να εκδικασθεί μια διαφορά με τη διαδικασία των ΤΕΜΕΔ, όπως ακριβώς συμβαίνει και με την προσφυγή στη διαιτησία, απαιτείται έγγραφη συμφωνία μεταξύ των μερών, με αναφορά σε ορισμένη έννομη σχέση από την οποία θα προέλθει η συγκεκριμένη διαφορά¹⁵. Αν, λοιπόν, τα μέρη έχουν συμφωνήσει εκ των προτέρων σε επίλυση μελλοντικής διαφοράς μέσω ΤΕΜΕΔ, η συμφωνία αυτή είναι υποχρεωτική και δεσμευτική για την, κατ' αυτόν τον τρόπο, επίλυση της διαφοράς και αποκλείει την προσφυγή των μερών στην παραδοσιακή διαιτησία ή την τακτική δικαιοσύνη. Ωστόσο, αν ασκηθεί αγωγή σε διαφορά, για την εκδίκαση της οποίας είχε προβλεφθεί η διαδικασία των ΤΕΜΕΔ, η ύπαρξη της παραπάνω συμφωνίας πρέπει να προταθεί ως δικονομική ένσταση κατά την πρώτη συζήτηση, άλλως τεκμαίρεται αποδοχή της πρότασης περί κατάργησης της συμφωνίας για παραπομπή της υπόθεσης σε ΤΕΜΕΔ¹⁶. Νοείται ότι, στην περίπτωση που υφίσταται ευθεία νομοθετική ρύθμιση, η διαφορά επιλύεται με την προβλεπόμενη στην ανωτέρω ρύθμιση διαδικασία και, ασφαλώς, αποκλείεται η προσφυγή των μερών στην τακτική δικαιοσύνη.

14. Παρ. 8.

15. Κατ' αρχήν, η διαφορά πρέπει να είναι ιδιωτικού δικαίου (867 ΚΠολΔ), ΕφΑθ 1366/2006, ΕφΠατρ 1263/2006. Για τις προϋποθέσεις εκδίκασης της διαφοράς από διαιτητικό δικαστήριο, βλ. ενδεικτικά από την πληθώρα της νομολογίας, ΕφΠειρ 923/2003, ΕφΑθ 168/2004, ΕφΑθ 8445/2005, ΕφΑθ 2471/2006, ΕφΑθ 2084/2006, ΑΠ 1932/2006 και ΕφΑθ 4685/2007.

16. Κατ' αναλογία των προβλεπομένων για τη διαιτησία, βλ. και ΕφΑθ 1213/2006, ΕφΑθ 1944/2006, ΠρΠειρ 4/2008. Περαιτέρω, αν τα μέρη αρνηθούν ή παραλείψουν να ορίσουν διαιτητή, αποτελεί πρόταση για συμβατική κατάργηση συμφωνίας περί διαιτησίας (ΜΠρΡοδ 228/2006).

υπόκειται μόνο σε δικαστικό έλεγχο²³. Κατά συνέπεια, το ανωτέρω προδικαστικό στάδιο φαίνεται ότι συνιστά διαδικασία που μεσολαβεί, μεταξύ της απόπειρας φιλικής επίλυσης της διαφοράς και της οριστικής εκδίκασης αυτής από το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο.

22. Από τη διατύπωση του Κώδικα²⁴ προκύπτει ότι, τα μέρη διαθέτουν τη διακριτική ευχέρεια στη συνέχεια, είτε να παραπέμψουν την οριστική εκδίκαση της διαφοράς στη διαιτησία που οργανώνεται από τη Ρυθμιστική Αρχή²⁵, είτε να προσφύγουν στην τακτική δικαιοσύνη.

23. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, ο Κώδικας, στο πλαίσιο της Σύμβασης Συναλλαγών, ούτε προβλέπει μοναδικό τρόπο οριστικής εκδίκασης της διαφοράς τη διαιτητική διαδικασία, ούτε, παράλληλα, και αποκλείει τη συγκεκριμένη διεξαγωγή, μέσω λοιπών εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών. Όμως, φαίνεται ότι, τα δεσμευτικά στάδια που προβλέπει, προσομοιάζουν και έχουν αρκετά στοιχεία, με αυτά που διεθνώς συνιστούν πρότυπα διεξαγωγής των εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών,

της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης, αφού κατά τη νομολογία η συμφωνία περί διαιτησίας και φυσικά κατ' επέκταση και η συμφωνία για τη διαιτητική πραγματογνωμοσύνη, δεν αντίκειται καθ' εαυτή, στις γενικές αρχές του δικαίου και δη της καλής πίστης και των χρηστών ηθών, ακόμη και αν γίνεται υπό συνθήκες σύμβασης προσχώρησης (βλ. ειδικότερα *Κ. Καλαβρού, Δίκαιο της Διαιτησίας, ο.π., σ. 34* και *Στ. Κουσουλή, Δίκαιο της Διαιτησίας, ο.π., σελ. 7* και ΑΠ 1436/1998, ΔΕΕ 1998 Ι, σ. 1220, ΕφΠειρ 25/1998 σ. 1221 ΙΙ), επίσης *Γ. Βερβενιώτη, Διαιτητική πραγματογνωμοσύνη. Μορφές και ρυθμίσεις της επεμβάσεως τρίτων προς αποτροπή ή επίλυση διαφορών ιδιωτικού δικαίου, 1981* και *Θ. Φορτσάκη, Διαιτησία και Διοικητικές Διαφορές, 1998, σ. 158* με σχετική αναφορά σε βιβλιογραφία και αρθρογραφία, υποσημ. 23.

23. Παράγραφος 3 του άρθρου 10 του Κώδικα. Ο έλεγχος της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης πραγματοποιείται με ειδική αγωγή, όταν το πόρισμα προσβάλλεται ως άδικο ή μεροληπτικό. Ο έλεγχος μπορεί να πραγματοποιηθεί και παρεμπιπτόντως από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου προσκομίζεται η διαιτητική πραγματογνωμοσύνη (βλ. *Στ. Κουσουλή, Περί διαιτητικής ... ο.π., σ. 485*).

24. Παράγραφος 4 του άρθρου 10 του Κώδικα.

25. Για τον τρόπο που οργανώνεται η διαιτησία στη Ρ.Α.Ε., βλ. π.δ. 139/2001 (ΦΕΚ Α' 121). Πρόκειται για μόνιμη διαιτησία με ρυθμίσεις αποκλίνοσες από τις σχετικές διατάξεις του ΚΠολΔ. Για τις σχετικές αποκλίσεις βλ. τις διατάξεις του άρθρου 24 του π.δ. 139/2001. Η οργάνωση της μόνιμης διαιτησίας στη Ρ.Α.Ε. προβλέφθηκε να ρυθμισθεί στο ανωτέρω π.δ. που συνιστά τον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης της Αρχής, με σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση που παρασχέθηκε με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 8 του ν. 2773/1999.

περιλαμβανομένων και των τηλεματικών, όπως αυτά αναφέρθηκαν, διεξοδικώς, ανωτέρω. Βέβαια, θα ανέμενε κάποιος ότι, ο κοινός νομοθέτης και, στη συνέχεια, ο κανονιστικός νομοθέτης του Κώδικα, υπό το πρίσμα μιας ταχείας και ευέλικτης διαδικασίας για την επίλυση και εκδίκαση των διαφορών που ανακύπτουν από την εφαρμογή της Σύμβασης Συναλλαγών, θα πρόκρινε την παραπομπή των εν λόγω διαφορών στη διαιτησία, εμπεδώνοντας μια ασφάλεια δικαίου και συναλλαγών, σε ένα εξαιρετικά κρίσιμο και ευαίσθητο περιβάλλον αγοράς, όπως αυτό της ηλεκτρικής ενέργειας²⁶. Παράλληλα, με την παραπομπή των διαφορών στη διαιτησία, θα μπορούσε να προβλεφθεί και η εφαρμογή των ΤΕΜΕΔ, προκειμένου να επιταχυνθεί, έτι περισσότερο, η σχετική διαδικασία. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειώσουμε ότι, η τηλεματική διαδικασία επίλυσης των διαφορών που ανακύπτουν με τον Διαχειριστή του Συστήματος, είναι επιβεβλημένη σε περιπτώσεις π.χ. επίλυσης διαφορών που αναφύονται από τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς που διεξάγει ο ανωτέρω Διαχειριστής, για τη χορήγηση διασυνδεδετικών δικαιωμάτων²⁷.

(9) Περί της χρήσης της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης

24. Η παραπομπή στη διαιτητική πραγματογνωμοσύνη συνιστά, όπως προαναφέρθηκε, ένα στάδιο προδικασίας, μεταξύ της απόπειρας φιλικής διευθέτησης και της οριστικής εκδίκασης της διαφοράς. Στο σημείο αυτό, πρέπει να διακρίνομε τη δικονομική θέση της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης, αν η διαφορά θα εκδικασθεί κατά τη διαδικασία τη διαιτησίας ή από την τακτική δικαιοσύνη. Στην περίπτωση που η διαφορά παραπεμφθεί στη διαιτησία, πρέπει, περαιτέρω, να διακρίνομε, την περίπτωση που το πόρισμα της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης, έχει υπαχθεί σε δικαστικό έλεγχο, κατά την πρόβλεψη των διατάξεων του Κώδικα. Κρίσιμο, προς διερεύνηση στοιχείο είναι ο χρόνος που απαι-

26. Όπως, π.χ. με την πρόβλεψη των διατάξεων του άρθρου 31 του ν. 3389/2005, σύμφωνα με τις οποίες, κάθε διαφορά που ανακύπτει από τις συμβάσεις που συνάπτονται στο πλαίσιο των συμπράξεων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, επιλύονται από διαιτητικό δικαστήριο.

27. Άρθρα 312 και 313 του Κώδικα.

αποκλειστική προσφυγή στις ΤΕΜΕΔ είναι ο ενδεχόμενος τρόπος, επειδή, ακόμα και η «ζωντανή» διαιτησία μπορεί να διαρκέσει επί αρκετούς μήνες.

Γ. Οι διαφορές που ανακύπτουν με το Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε. (Δ.Ε.Σ.Μ.Η.Ε.)

(8) Η διαδικασία επίλυσης των διαφορών κατά τον Κώδικα Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας («Κώδικας»)

19. Οι διαφορές που ανακύπτουν με το Δ.Ε.Σ.Μ.Η.Ε. προέρχονται, κυρίως, από την εκτέλεση της Σύμβασης Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας. Η εν λόγω έννομη σχέση είναι σύμβαση προσχώρησης ιδιωτικού δικαίου, η κατάρτιση της οποίας ολοκληρώνεται με την, κατόπιν σχετικού αιτήματος, εγγραφή του συμμετέχοντα¹⁹ στο Μητρώο Συμμετεχόντων. Η σύναψη της παραπάνω σύμβασης προβλέπεται στον Κώδικα²⁰ και η εν λόγω έννομη σχέση δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις, μεταξύ του συμβαλλομένου διαχειριστή και του αντισυμβαλλομένου συμμετέχοντα, για όλες τις συναλλαγές που διενεργούνται στο πλαίσιο του Συστήματος Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας. Ειδικότερα, οι συγκεκριμένες συναλλαγές αφορούν στο σύνολο της λειτουργίας του Ημερήσιου Ενεργειακού Προγραμματισμού (Η.Ε.Π.), τη διαδικασία κατανομής των μονάδων παραγωγής, την εκκαθάριση των αποκλίσεων και το μηχανισμό διασφάλισης επαρκούς ισχύος.

20. Οι διαφορές που μπορεί να αναφύονται από τη λειτουργία της Σύμβασης Συναλλαγών έχουν, κυρίως, άμεσο ή έμμεσο οικονομικό αντικείμενο. Οι διατάξεις του Κώδικα προβλέπουν στοιχειώδη διαδικασία επίλυσης των ως άνω διαφορών. Κατ' αρχήν, καθορίζεται ότι, η επίλυση των σχετικών διαφορών πραγματοποιείται, σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω Κώδικα²¹. Από τη διατύπωση της ρύθμισης φαίνεται ότι, η διαφορά επιλύεται κατά τρόπο αποκλειστικό, σύμφωνα με την παραπάνω διαδικασία.

19. Ως συμμετέχοντες νοούνται οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας και οι προμηθευτές που κατέχουν σχετική άδεια, καθώς και οι πελάτες που επιλέγουν να προμηθεύονται ενέργειας, μέσω του Συστήματος Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας, για τη δική τους χρήση, αυτοπρομηθευόμενοι (Άρθρο 1 του Κώδικα).

20. Στις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του Κώδικα.

21. Άρθρα 8-10 Κώδικα.

Ειδικότερα, η συγκεκριμένη διαδικασία περιλαμβάνει δύο στάδια. Το πρώτο αναφέρεται στη φιλική διευθέτηση της αναφύομενης διαφοράς. Κατά το εν λόγω στάδιο, τα μέρη αποπειρώνται να διευθετήσουν τη μεταξύ τους διαφορά, εντός χρονικού διαστήματος τριάντα ημερών, ορίζοντας εκπροσώπους, οι οποίοι διαπραγματεύονται την επίλυση κατόπιν των κανόνες της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών. Από τη διατύπωση της συνολικής ρύθμισης φαίνεται ότι, το στάδιο αυτό είναι μεν υποχρεωτικό, δεν είναι, όμως, δεσμευτικό για τα μέρη.

21. Αν η διαδικασία του ανωτέρω πρώτου σταδίου δεν ευδοκιμήσει, τα ενδιαφερόμενα μέρη παρέμπουν τη διαφορά στη Ρυθμιστική Αρχή, για τη διεξαγωγή διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης. Η εν λόγω παραπομπή, όπως τίθεται στον Κώδικα, συνιστά μια προδικαστική φάση, κατά την οποία τα μέρη αναθέτουν σε τρίτο τον προσδιορισμό της παροχής Συγκεκριμένα, αντικείμενο της εν λόγω πραγματογνωμοσύνης είναι, η διαπίστωση και η καταγραφή των πραγματικών περιστατικών που οδήγησαν στην ύπαρξη της διαφοράς, η ανάδειξη των τεχνικών θεμάτων που προέκυψαν και ο οικονομικός προσδιορισμός των απαιτήσεων και των τυχόν ζημιών. Είναι προφανές ότι, η παραπομπή στη Ρυθμιστική Αρχή προβλέπεται για λόγους ιδιαίτερης τεχνογνωσίας και εμπειρίας που η τελευταία διαθέτει, αλλά και αμερόληπτης και αντικειμενικής έκθεσης και διαπίστωσης από αυτήν, των πραγματικών περιστατικών και των τεχνικών θεμάτων. Η εν λόγω παραπομπή φαίνεται ότι έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα, το δε αποδεικτικό μέσο της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για το δικαιοδοτικό όργανο²². Η διαιτητική πραγματογνωμοσύνη

22. Η διαιτητική πραγματογνωμοσύνη συνιστά ένα ιδιότυπο αποδεικτικό μέσο, με δεσμευτική αποδεικτική δύναμη, βασιζόμενο στη συμφωνία των μερών. Το περιεχόμενο και η λειτουργία της δίδεται από τη νομολογία (βλ. ΑΠ 1271/1995 και 957/1997). Περαιτέρω, η διαιτητική πραγματογνωμοσύνη είναι αποδεικτικό μέσο που, καθώς διαμορφώνεται στο πλαίσιο της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ), λειτουργεί κατά παρέκκλιση του κανόνα της ελεύθερης εκτίμησης των αποδεικτικών μέσων, ήτοι έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για το δικαιοδοτικό όργανο. Για τη διαιτητική πραγματογνωμοσύνη, ως άνω, βλ. Στ. Κουσουλή, Περί διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης, ΧρΙΔ 2007, σ. 481 επ. Στη συνέχεια, οι διατάξεις των άρθρων 1-10 του Κώδικα συνιστούν όρους, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, σύμβασης προσχώρησης, άρθρο νόμιμα υφίσταται η απαιτούμενη συμφωνία για τη διεξαγωγή

τείται για την παραπομπή του εν λόγω πορίσματος σε δικαστικό έλεγχο, επειδή οι σχετικές διατάξεις δεν προβλέπουν σχετικά. Κατά ταύτα, θεωρείται ορθότερο ότι, η επιδίωξη του δικαστικού ελέγχου του παραπάνω πορίσματος, με επίσηυση του έχοντος έννομο συμφέρον, πρέπει να πραγματοποιηθεί το αργότερο μέχρι την προτεραιία της άσκησης της σχετικής αγωγής ενώπιον του αρμοδίου δικαιοδοτικού οργάνου, ήτοι μέχρι την έναρξη εκκρεμοδικίας και, σε κάθε περίπτωση, πριν από την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας. Αντίθετη άποψη θα συνιστούσε μη παραδεκτή παρέμβαση στη λειτουργία του εν λόγω οργάνου, στο στάδιο της ουσιαστικής εξέτασης της διαφοράς, προς σχηματισμό δικανικής πεποίθησης, με ενδεχόμενο αποτέλεσμα την αδικαιολόγητη κωλυσιεργία, ως προς την έκδοση της σχετικής απόφασης. Σε κάθε περίπτωση, ο χρόνος της δυνατότητας υπαγωγής του πορίσματος σε δικαστικό έλεγχο, με επίσηυση του έχοντος έννομο συμφέρον, δεν πρέπει να υπερβαίνει τον εύλογο, όπως αυτός προσδιορίζεται, κάθε φορά, από τη νομολογία. Σημειώνεται ότι, κατά τα ανωτέρω αναφερθέντα, υφίσταται πάντα η δυνατότητα παρεμπιπτοντος ελέγχου του παραπάνω αποδεικτικού μέσου, από το όργανο, στη δικαιοδοσία του οποίου ανήκει η εκδίκαση της διαφοράς.

25. Συναφές με την εγκυρότητα της διαιτητικής πραγματογνωμοσύνης, είναι το ζήτημα της υποκειμενικής και αντικειμενικής θεώρησης της *δικαιη κρίσης*²⁸, η οποία συνιστά απαραίτητο μέτρο κατάρτισης του πορίσματος του ως άνω αποδεικτικού μέσου. Κατά την έννοια αυτή, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι, με το πόρισμα, προσδιορίσθηκε η παροχή κατά δίκαιη κρίση, είτε αν το τελευταίο έχει ελεγχθεί δικαστικά και το περιεχόμενό του επικυρώθηκε, είτε αν παρήλθε, κατά τα ανωτέρω, ο χρόνος της υπαγωγής του σε δικαστικό έλεγχο, πράγμα που σημαίνει ότι, οι ενδιαφερόμενοι δεν αμφισβήτησαν τη δίκαιη κρίση, ως προς τον προσδιορισμό της παροχής. Από υποκειμενικής πλευράς, μια διαιτητική σύνθεση στην οποία μετέχει η Ρυθμιστική Αρχή, θα ήταν δύσκολο, με την επιφύλαξη των ανωτέρω περιδικαίας κρίσης, να αποκλίνει από ένα πόρισμα που η ίδια η Αρχή έχει εκπονήσει.

28. Σχετικά με τη διάσταση επί του νομικού χαρακτηρισμού της δίκαιης κρίσης μεταξύ της θεωρίας και της νομολογίας, βλ. Α.Γεωργιάδη/Μ.Σταθόπουλου, Αστικός Κώδικς, κατ' άρθρο ερμηνεία, 1979, ερμηνεία το άρθρου 371ΑΚ. Ωσαύτως, για το γεγονός ότι η διαιτητική πραγματογνωμοσύνη πρέπει να καταρτίζεται κατά δίκαια κρίση, ήτοι κατά κρίση αγαθού ανδρός, δηλαδή να μην είναι άδικη ή μεροληπτική, βλ. και ΑΠ 959/1997, σε ΕΕΝ 1999 σ. 65, καθώς και ΑΠ 715/1996, ΕφΑθ 2375/1978.

